

Sygn. akt I Ca 188/16

POSTANOWIENIE

Dnia 1 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Edward Panek
Sędziowie:	SSO Wiesław Grajdura (sprawozdawca)
Protokolant:	SSO Mariusz Sadecki starszy sekretarz sądowy Paweł Chrabąszcz

po rozpoznaniu w dniu 1 września 2016 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z wniosku D. K.

przy uczestnictwie J. K., H. M., I. K., M. S. i M. I.

o stwierdzenie nabycia spadku po S. K.

na skutek apelacji wnioskodawczyni oraz uczestniczek H. M.
i I. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Bochni

z dnia 31 grudnia 2015 r., sygn. akt I Ns 726/15

postanawia:

oddalić apelację.

Sygn. akt: I Ca 188/16

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 1 września 2016 r.

Wnioskodawczyni D. K. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku zgodnie z ustawowym porządkiem dziedziczenia po S. K. ostatnio stale zamieszkałym w T.. W uzasadnieniu wniosku podała, iż S. K. zmarł w dniu 28 grudnia 1985 roku w T.; był kawalerem i nie miał dzieci, a rodzice jego zmarli. Wnioskodawczyni podała również, że spadkodawca posiadał

rodzeństwo: A. K. (1), E. S., J. K. i M. S.. A. K. (1) i E. S. zmarli pozostawiając zstępnych. Spadkodawca nie pozostawił testamentu.

Uczestnicy J. K., M. S., H. M., I. K. i M. I. poparli wnioszek.

W dniu 31 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Bochni wydał postanowienie, w którym stwierdził, że spadek po S. K., na podstawie ustawy nabyli wprost:

1. matka A. K. (2) (c. J. i M.) w 12/32 cz.,
2. brat A. K. (1) (s. P. i A.) w 5/32 cz.,
3. brat J. K. (s. P. i A.) w 5/32 cz.,
4. siostra E. S. (c. P. i A.) w 5/32 cz.,
5. siostra M. S. (c. P. i A.) w 5/32 cz.,

z tym, że wchodzący w skład spadku udział w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy nabyli: matka A. K. (2) (c. J. i M.) w 6/16 cz., brat A. K. (1) (s. P. i A.) w 5/16 cz. oraz siostra M. S. (c. P. i A.) w 5/16 cz.

Wydając tej treści orzeczenie Sąd I instancji poczynił następujące ustalenia faktyczne:

S. K. zmarł w dniu 28 grudnia 1985 roku w T.. Przed swoją śmiercią stale zamieszkiwał i przebywał w T.. W dacie śmierci był kawalerem i nie posiadał dzieci ani rodzonych, ani przysposobionych. Ojciec S. K. P. K.zmarł 17 marca 1978 roku, a matka A. K. (2) zmarła w dniu 31 sierpnia 2000 roku. S. K. posiadał czworo rodzeństwo a to:

- 1) brata A. K. (1), który zmarł w dniu 8 marca 2007 roku, pozostawiając żonę I. K. oraz córki D. K. i H. M.,
- 2) siostrę E. S., która zmarła w dniu 24 kwietnia 2015 roku będąc osobą rozwiedzioną, pozostawiając córkę M. I.,
- 3) brata J. K.
- 4) córkę M. S..

Spadkodawca S. K. nie pozostawił testamentu.

Inne postępowania spadkowe po zmarłym S. K. nie toczyły się. Nikt nie zrzekał się dziedziczenia, ani nie składał oświadczeń w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku. Nikt nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

W skład spadku po S. K. wchodzi udział w gospodarstwie rolnym o powierzchni 2,43 ha położonym w T.. Gospodarstwo to stanowiło współwłasność rodziców spadkodawcy, A. K. (2) i P. K. na podstawie Aktu Własności Ziemi wydanego przez Naczelnika Gminy w Ż.. Udział w tym gospodarstwie spadkodawca nabył w drodze dziedziczenia po swoim ojcu P. K..

Sąd I instancji ustalił, że przed i w dacie śmierci spadkodawcy w tym gospodarstwie pracowała stale matka A. K. (2), która w przeszłości je prowadziła oraz utrzymywała się z pracy w tym gospodarstwie. Brat spadkodawcy A. K. (1) w tym czasie prowadził wspólnie z żoną gospodarstwo rolne położone w P. o pow. około 3,5 ha. Praca w tym gospodarstwie stanowiła źródło jego utrzymania. Siostra spadkodawcy M. S. od 1977 roku pozostawała w związku małżeńskim ze S. S.. W dacie śmierci spadkodawcy mieszkała w D. u męża i pracowała w gospodarstwie rolnym swoich teściów. Oprócz pracy w gospodarstwie rolnym pracowała również chałupniczo.

Brat spadkodawcy J. K. przed oraz w dacie śmierci spadkodawcy nie pracował stale ani w spadkowym, ani w żadnym innym gospodarstwie rolnym. Mieszkał w K. i pracował jako kucharz. Siostra E. S. w tym czasie również nie pracowała w rolnictwie. Wykonywała zawód kelnerki i mieszkała w K.. Ani J. K., ani E. S. w dacie śmierci spadkodawcy S. K.

nie mieli ukończonych szkół ani kursów rolniczych i nie byli inwalidami I bądź II grupy. Ich dzieci w tym czasie były małoletnie.

W rozważaniach prawnych Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności wskazał, że skoro spadkodawca S. K. nie pozostawił testamentu, to określenie kręgu jego następców prawnych musi nastąpić w oparciu o przepisy ustawy. Wobec powyższego, spadkobierców po zmarłym należało ustalić w oparciu o dyspozycję art. 932 k.c. w wersji, jaka obowiązywała w dacie śmierci spadkodawcy. Sąd wskazał, że spadkodawca w chwili śmierci był kawalerem, nie miał dzieci własnych, ani przysposobionych, a ojciec spadkodawcy zmarł przed datą otwarcia spadku. Natomiast w dacie otwarcia spadku żyła matka spadkodawcy A. K. (2) oraz rodzeństwo: siostry E. S. i M. S. oraz bracia A. K. (1) i J. K.. A zatem, mając na uwadze to, że spadkodawca pozostawił matkę, to zgodnie z art. 933 § 1 k.c. przypadła na nią 12/32 części udziału w spadku, zaś pozostałą część dziedziczy rodzeństwo zmarłego, tj. E. S., M. S., A. K. (1) i J. K. – wszyscy po 5/32 części.

W dalszej kolejności Sąd I instancji omówił przesłanki do dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego. Sąd podkreślił, że zgodnie z przepisami obowiązującymi na dzień śmierci S. K. o gospodarstwie rolnym można mówić wówczas, gdy grunty rolne wchodzące w skład spadku obejmują powierzchnię przekraczającą 0,5 ha, natomiast spadkodawca był współwłaścicielem gospodarstwa rolnego o pow. 2,43 ha. Sąd Rejonowy stwierdził, że osobami uprawnionymi do dziedziczenia gospodarstwa rolnego są: matka spadkodawcy A. K. (2) oraz dwójka jego rodzeństwa: A. K. (1) i M. S.. Sąd uzasadnił, że w dacie śmierci spadkodawcy jego matka stale zamieszkiwała i pracowała w tym gospodarstwie. Z kolei brat A. K. (1) również prowadził swoje gospodarstwo rolne położone w P., zaś siostra M. S. wspólnie z mężem pracowała w gospodarstwie rolnym swoich teściów w D.. Sąd Rejonowy podkreślił, iż w 1985 roku norma obszarowa dla gospodarstwa rolnego wynosiła 0,5 ha, a z zeznań stron wynika, że powierzchnia gospodarstwa w D. wynosiła około 1 ha.

W ocenie Sądu I instancji przesłanek do dziedziczenia gospodarstwa rolnego nie spełniało pozostałe rodzeństwo spadkodawcy, tj. J. K. i E. S.. Sąd wskazał, że w dacie śmierci brata nie pracowali oni w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym, nie mieli też kwalifikacji rolniczych i nie byli inwalidami I lub II grupy. Sąd zaznaczył, że z przeprowadzonych dowodów nie wynika również, aby którakolwiek z tych osób w dacie otwarcia spadku była małoletnia bądź trwale niezdolna do pracy. Skoro zatem jedynymi spadkobiercami S. K., którzy spełniali kryteria do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, byli A. K. (2), A. K. (1) i M. S., to stwierdzić należało, że wchodzący w skład udział w gospodarstwie rolnym nabyli właśnie oni.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł zgodnie z dyspozycją art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Postanowienie Sądu Rejonowego w Bochni zaskarżyły apelacją wnioskodawczyni D. K. oraz uczestniczki I. K. i H. M. w części dotyczącej nabycia udziału w gospodarstwie rolnym przez uczestniczkę M. S., wnosząc o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy w Bochni.

W uzasadnieniu środka odwoławczego skarżące podniosły, że uczestniczka M. S. zgodnie z przepisami obowiązującymi na dzień otwarcia spadku nie była uprawniona do dziedziczenia udziału w gospodarstwie rolnym. Apelujące podniosły, iż Sąd Rejonowy w toku postępowania wezwał M. S. o dostarczenie dokumentów potwierdzających, że posiadała gospodarstwo rolne pod rygorem negatywnych skutków dowodowych i pomimo że uczestniczka nie uczyniła zadość temu wezwaniu i nie przedstawiła wyżej wskazanych dokumentów, Sąd przyznał jej udział w gospodarstwie rolnym. W ocenie skarżących, z uwagi na sprzeczne zeznania w przedmiotowej sprawie, brak dostarczenia materiału dowodowego w zakresie pracy w gospodarstwie rolnym o określonej powierzchni oraz znaczny upływ czasu od daty śmierci spadkodawcy, materiał dowodowy w przedmiotowej sprawie powinien zostać uzupełniony.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja wnioskodawczyni i uczestniczek nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd I instancji w sposób właściwy dokonał oceny całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego i na jego podstawie poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne. Podzielając te ustalenia, jak i ocenę prawną, Sąd Okręgowy przyjął je za własne.

Na wstępie należy wskazać, że skarżące w apelacji kwestionowały rozstrzygnięcie Sądu I instancji jedynie w zakresie przyznania udziału w gospodarstwie rolnym po zmarłym S. K. - uczestniczce M. S..

Zgodnie z treścią art. 677 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie śmierci spadkodawcy S. K., sąd był zobligowany do orzeczenia z urzędu o dziedziczeniu spadkowego gospodarstwa rolnego, natomiast warunki dziedziczenia gospodarstwa rolnego zostały określone w art. 1059 k.c.

Stosownie do treści art. 1059 k.c., w brzmieniu obowiązującym na datę otwarcia spadku po S. K., spadkobiercy mogli odziedziczyć z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku: odpowiadali warunkom wymaganym dla nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przeniesienia własności albo byli małoletni bądź też pobierali naukę zawodu lub uczęszczali do szkół, albo byli trwale niezdolni do pracy. Zgodnie zaś z art. 160 k.c., w brzmieniu obowiązującym na datę otwarcia spadku, własność nieruchomości rolnej lub jej części mogła być przeniesiona na rzecz osoby fizycznej tylko wtedy, gdy nabywca stale pracował w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej albo miał kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego. Powyższe warunki zostały doprecyzowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz.U. z 1983 r. nr 19, poz.86, z późn.zm.). Stosownie do § 1 ust. 3 powyższego rozporządzenia, nie uważa się za nieruchomość rolną nieruchomość należącej do tej samej osoby lub osób, jeżeli ich łączny obszar nie przekracza 0,5 ha.

W świetle przytoczonych przepisów należy powtórzyć za Sądem Rejonowym, że uczestniczka M. S. spełniła przesłanki do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po zmarłym S. K.. Zebranych w sprawie dowodów wynika bowiem, że M. S. w dacie śmierci brata pracowała stale, bezpośrednio przy produkcji rolnej w gospodarstwie rolnym swojego męża w D.. Okoliczność tę potwierdziły przede wszystkim zeznania samych uczestników w trakcie rozprawy w dniu 17 grudnia 2015 r. Uczestniczka M. S. zeznała wtedy, że po zawarciu związku małżeńskiego w 1977 r. pracowała w gospodarstwie rolnym męża w D., a gospodarstwo to miało powierzchnię ok. 2 ha. Zeznająca po M. S. uczestniczka I. K. potwierdziła te zeznania w całości, nie kwestionując jej twierdzeń zarówno co do pracy w gospodarstwie rolnym męża, jak również co do powierzchni tego gospodarstwa. Podobnie uczestniczka M. I. oraz uczestnik J. K. w swoich zeznaniach potwierdzili, że M. S. w dacie śmierci S. K. pracowała w gospodarstwie rolnym męża.

Ponadto, Sąd Rejonowy w rozpoznawanej sprawie dysponował materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po rodzicach S. K., tj. po P. i A. K. (sygn. akt I Ns 460/15). W toku powyższego postępowania uczestniczka M. S. przedłożyła wypis z rejestru gruntów, z którego wynika, że powierzchnia gospodarstwa rolnego jej męża, S. S. wynosiła 1,92 ha, a zatem znacznie przekraczała obowiązującą na dzień otwarcia spadku po S. K. normę obszarową (0,5 ha).

Należy podkreślić, że w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku rola sądu jest determinowana ustawowym obowiązkiem działania z urzędu, a rozstrzygnięcie zapada bez względu na wnioski stron, lecz stosownie do wyników postępowania dowodowego oraz norm prawa materialnego znajdujących zastosowanie w ustalonym stanie faktycznym sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 129/09, nie publ.).

Mając powyższe na uwadze, należy wskazać, iż wbrew twierdzeniu skarżących okoliczność, że uczestniczka M. S. nie przedstawiła wypisu z rejestru gruntu, nie mogła skutkować uznaniem przez Sąd, że nie spełniła ona przesłanek do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Sąd Rejonowy dysponował bowiem wystarczającym materiałem dowodowym, z którego wynikało, że M. S. spełnia wymagania do dziedziczenia udziału w gospodarstwie rolnym.

Odnosząc się z kolei do zarzutów apelacji dotyczących wykonywania przez uczestniczkę pracy chałupniczej, należy podkreślić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się na szerokie rozumienie pojęcia stałej pracy przy produkcji rolnej, która nie musi być jedynym ani głównym źródłem utrzymania spadkobiercy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2004 r., III CK 10/03, Lex nr 585798). W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości, że na dzień otwarcia spadku po S. K. uczestniczka wraz z mężem prowadzili gospodarstwo rolne. Okoliczność, że M. S. wykonywała również poza tym prace chałupnicze nie pozbawia jej prawa dziedziczenia udziału w gospodarstwie rolnym.

W tym stanie rzeczy należało zatem stwierdzić, że M. S. niewątpliwie posiadała uprawnienia do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po spadkodawcy S. K.. Z tego też względu apelacja okazała się bezzasadna.

Wskazane w powyższych rozważaniach powody zadecydowały więc, że orzeczono jak w sentencji postanowienia na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.